

Fördelning av kultur- och fritidsresurser ur ett könsperspektiv

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Övergripande jämställdhetsmål för riket	3
Några begrepp	3
Syfte	4
HBTQ	4
Upplägg och metod	4
Åldersgrupper	5
Om metoden	5
Järfälla Bibliotek	5
Sammanlagen fördelning av besök	6
Lån av medier, fördelning mellan kön	7
Tidskrifter, läsande	7
Datoranvändning	8
Läsa/studera	8
Järfälla Kultur	9
Kulturskolan	9
Resursfördelning mellan kön på Järfälla Kulturskola	9
Besökare i Konsthallen	10
Scenkonstfestival för unga	10
Kulturaktiviteter sammanslaget förutom kulturskola	11
Idrott och fritid	11
Föreningsaktiviteter inom idrott (statligt LOK-stöd)	11
Simhallen	12
Spår och leder, icke organiserat användande	13
Spontanidrottsanläggningar, icke organiserat användande	13
Badplatser	14
Sommaraktiviteter	14
Järfälla Fritidsgårdar	15
Fördelning av besök på fritidsgårdarna, äldre (Café Valvet)	15
Fördelning av besök på fritidsgårdarna – yngre	16
Sammanställning – besök i relation till resurser	17
Andel besök	17
Övergripande bild av resursfördelning mellan könen	17
Sammanfattande kommentarer	18

Bakgrund

Kultur-, demokrati- och fritidsförvaltningen har mätt fördelningen av resurser till pojkar, flickor, män och kvinnor inom hela nämndens ansvarsområde. Mätningarna har genomförts under sommaren och hösten 2015. Resultaten kan sedan ligga till grund för anpassningar av verksamheten så att den blir så jämställd som möjligt.

I Järfälla kommun har det tidigare gjorts olika kultur- och fritidsvaneundersökningar. Någon samlad helhetsbild av resursfördelningen inom kultur- och fritidsområdet har däremot inte funnits då det gäller fördelning mellan könen.

Övergripande jämställdhetsmål för riket ¹

Regering och riksdag har beslutat att *det övergripande nationella målet för jämställdhet är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det förutsätter samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter på livets alla områden.*

Bland de fem delmål som sorterar under det övergripande målet finns följande mål som direkt berör nämndens/förvaltningens verksamhet.

Den offentliga servicen är jämställd

Kvinnor och män, flickor och pojkar, har rätt till samma samhällsservice oavsett var det bor eller var de är födda.

Några begrepp ²

Jämställdhet och jämlikhet

Jämställdhet avser förhållandet mellan kvinnor och män. Jämlikhet är ett vidare begrepp som utgår från att alla människor har lika värde och ska behandlas lika.

Kvantitativ och kvalitativ jämställdhet

Jämställdhet kan analyseras utifrån både *kvalitativa* och *kvantitativa* aspekter. Den kvantitativa aspekten avser en jämn fördelning mellan kvinnor och män inom alla områden i samhället, såsom skola, arbetsliv, aktiviteter på fritiden och maktpositioner. En jämn könsfördelning är dock inte tillräckligt för att uppnå jämställdhet. Jämställdhet skapas av normer och värderingar i samhället. För att kunna se hur makt och normer påverkar kvinnors och mäns livssituation behövs också ett kvalitativt jämställdhetsarbete.

Den kvalitativa aspekten handlar bland annat om att försöka förstå varför den kvantitativa ojämställdheten uppstår. Men också att både kvinnors och mäns kunskaper och erfarenheter måste tas tillvara och värderas likvärdigt. I den kvalitativa analysen är ett genusperspektiv eller normkritiskt perspektiv centralt.

Genusperspektiv och normkritik

Genus är ett analytiskt begrepp som används för att ifrågasätta att skilda levnadsvillkor och preferenser bland kvinnor och män skulle vara medfödda och därmed naturliga. Begreppet pekar istället på att det som formar kvinnors och mäns sociala beteende är inlärt, skiftande över tid och rum och således beroende av historiska, politiska och sociala omständigheter.

¹ Hämtat ur *Fickbok för Jämställdhet* utgiven av Länsstyrelsen i Stockholms län år 2014.

² Se fotnot 1

Genom att använda ett normkritiskt perspektiv kan normer som påverkar individers möjlighet till makt synliggöras och ifrågasättas. Istället för att prata om att avvikare blir exkluderade ur en gemenskap eller diskriminerade i vissa situationer syftar ett normkritiskt perspektiv till att peka på de fördelar som det ofta innebär att tillhöra en norm.

Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsintegrering är den strategi som används för att nå EU:s och riksdagens uppsatta jämställdhetsmål. Det innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i såväl beslutsfattande, som i planering och uppföljning av en verksamhet, så att jämställdhet blir en del av det ordinarie arbetet istället för att drivas som en separat fråga. Det är en uppgift för alla som arbetar i offentlig sektor att ha ett jämställdhetsperspektiv i sitt dagliga arbete och belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns skilda livsvillkor.

Syfte

Tillgång till kunskap om kvinnors och mäns situation är en förutsättning för att bedriva ett effektivt jämställdhetsarbete. Ett viktigt kunskapsområde är könsuppdelad statistik, eftersom det bidrar till att synliggöra skilda levnadsvillkor för kvinnor och män.

Det är viktigt att flickor och kvinnor får tillgång till lika stor andel som pojkar och män av de samlade kommunala resurserna för kultur- och fritidsändamål. Syftet med denna kartläggning är att visa hur resurserna till kultur och fritidsverksamheter fördelas ur ett jämställdhetsperspektiv i Järfälla kommun. Förvaltningen har gjort en mätning av den *kvantitativa jämställdheten* inom kultur- och fritidsområdet.

Den *kvalitativa jämställdheten* har förvaltningen arbetat med på flera sätt i ett antal år inom ramen för det som i Järfälla kommun kallas jämställd medborgarservice.

Att fördela resurserna jämställt är inte hela lösningen på jämställdhetsproblematiken. Man måste också arbeta vidare med det kvalitativa perspektivet och belysa och arbeta med frågor som:

- Varför läser pojkar generellt mindre än flickor?
- Varför är det så stor andel flickor som är aktiva inom ridsport?
- Varför är det i riket allt färre pojkar som är aktiva inom kulturskolan?
- Varför blir det ofta en övervikt av pojkar som söker sig till öppen fritidsverksamhet?
- Varför är det fortfarande en övervikt av pojkar i det föreningsburna idrottslivet?
- Varför är det så liten andel pojkar som dansar?

HBTQ

En annan infallsvinkel gäller för de personer som inte definierar sig som pojkar eller flickor. Denna mätning omfattar inte någon sådan bedömning.

Upplägg och metod

Ambitionen med denna kartläggning är att så långt det är möjligt redovisa hur resurserna till kultur- och fritidsverksamhet i Järfälla *kvantitativt* fördelas sig mellan könen. Järfälla kommun har barn och ungdom som prioriterade målgrupper men i den här undersökningen har vi observerat alla åldersgrupper, se nedan under åldersgrupper.

Tillsammans med verksamhetsansvariga på de olika enheterna har vi avgränsat vilka aktiviteter och företeelser som är möjliga att ta fram och mäta för att belysa fördelningen.

Många verksamheter har löpande besöksstatistik men inte sådana verksamheter som till exempel användning/besök på spår, leder, badplatser och spontanidrottsplatser. Därför har ett stort antal besöksobservationer gjorts, så långt möjligt fördelade på olika tider och dagar.

Eftersom Järfälla ligger ganska centralt i ett storstadsområde finns det tillgång till kultur- och fritidsaktiviteter även i andra kommuner, till exempel i Stockholms Stad, som kan nås med en förhållandevis kort resa. De aktiviteter som försiggår utanför kommungränserna har inte mätts i denna undersökning.

I den slutliga resurssammanställningen har vi räknat samman alla resurser som nämnden har att förfoga över. Även så kallade overhead-kostnader ingår i slutresultatet.

I början av varje mätt verksamhet redovisas vilken metod som använts för faktainsamlande.

Åldersgrupper

Den åldersfördelning som förvaltningen använt sig av vid mätningarna är följande: 0-12 år, 13-20 år och 21-100+ år.

Om metoden

Mätningarna har gjorts som stickprovsmätningar med ett antal observationer per verksamhet. Mätningarna har varierat mellan olika dagar och olika tider på dagen och beskriver läget just vid mättillfället. Observationerna är okulära vilket bland annat betyder att den ålder som anges på de observerade individerna är bedömd ålder.

Järfälla Bibliotek

Som vi kan se längre ned i dokumentet så är det en övervägande andel flickor och kvinnor som lånar medier. Besöken på biblioteken är dock mer jämnt fördelade. Det finns en lite större andel kvinnor som besöker biblioteken, men undersökningarna som vi gjort tyder på att flickor och kvinnor är de som i stor utsträckning lånar hem medier från biblioteken medan pojkar och män i större utsträckning använder sig av biblioteket ”på plats”. Dessa skillnader styrks av resultaten i fritids- och kulturvaneundersökningarna som visar att flickor och kvinnor i högre grad än män besöker biblioteken för att låna medier medan pojkar och män i högre grad besöker biblioteken av andra anledningar.

Mätning på Jakobsbergs bibliotek

Under oktober och november 2015 genomfördes på Jakobsbergs bibliotek en observation av antalet besökande flickor och pojkar, män och kvinnor. Mätningen genomfördes vid fyra tillfällen, cirka två timmar per gång; tisdagen den 13/10 kl. 17-19, torsdagen den 15/10 kl. 15-17, fredagen den 16/10 kl. 11-13 och söndagen den 15/11 kl. 12-14.

Mätning på Barkarby bibliotek

Motsvarande mätning genomfördes på Barkarby bibliotek vid tre tillfällen, sammanlagt cirka två timmar per gång; torsdagen den 22/10 kl. 13-15, tisdagen den 27/10 kl. 13-15 och onsdagen den 4/11 kl. 17-19.

Mätning på Kallhälls bibliotek

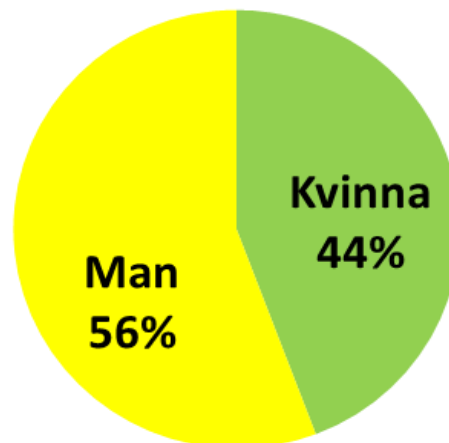
Mätning genomfördes också på Kallhälls bibliotek vid tre tillfällen, sammanlagt cirka två timmar per gång; måndagen den 26/10 kl. 13-15, måndagen den 2/11 kl. 17-19 och lördagen den 14/11 kl. 11-12.

Mätning på Viksjö bibliotek

Mätning genomfördes slutligen på Viksjö bibliotek vid tre tillfällen, sammanlagt cirka två timmar per gång; måndagen den 9/11 kl. 17-19, lördagen den 14/11 kl. 12-14 och lördagen den 14/11 kl. 12-14.

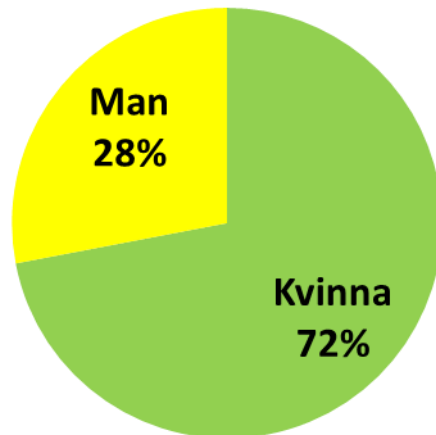
Sammanslagen fördelning av besök

Så här fördelade sig besöken på kommunens bibliotek sammanlagt. Diagrammen nedan avser samtliga folkbibliotek i kommunen. Förvaltningen kan ta fram separata diagram per bibliotek för fördjupade studier.

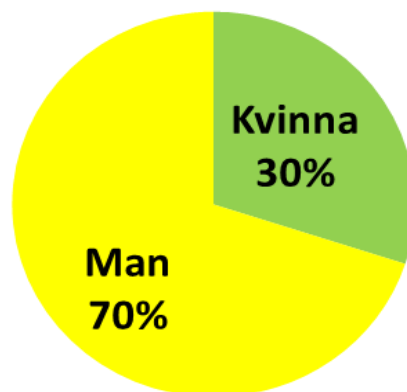
Bibliotek - besökande

Lån av medier, fördelning mellan kön

Så här fördelade sig lånen av medier mellan könen. 72 % av alla lån görs av flickor och kvinnor. Här är det viktigt att veta att många kvinnor enligt bibliotekens egna utredningar lånar till fler än till sig själva. Man kan alltså anta att en del av lånen är avsedda för pojkar och män även om det är kvinnor som utför dem.

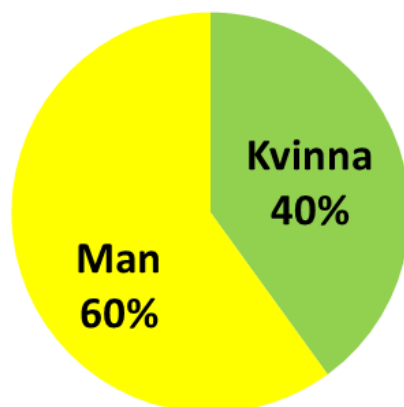
Bibliotek - lån**Tidskrifter, läsande**

Så här fördelade sig tidskriftsläsandet mellan kön och ålder.

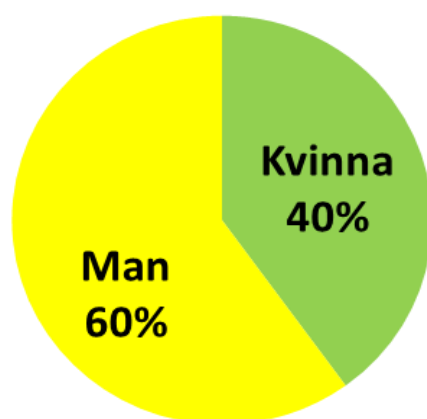
Bibliotek - tidnings-/tidskriftsläsning

Datoranvändning

Så här fördelade sig datoranvändningen på biblioteken mellan kön och ålder.

Bibliotek - datoranvändning**Läsa/studera**

Så här fördelade sig läsandet/studerandet på biblioteken mellan kön och ålder.

Bibliotek - läsa/studera

Järfälla Kultur

Kulturskolan

Aktiviteter

Uppgifterna nedan bygger på Kulturskolans elevregister. Uppgifterna speglar antalet aktiviteter, inte antalet individer. Således kan en och samma elev delta i ett flertal aktiviteter. Resultatet av undersökningen återspeglar till stor del läget inom kulturlivet i stort. Det är en större andel kvinnor än män som aktivt ägnar sig åt kultur i vuxenvärlden och ungdomarna följer det mönstret.

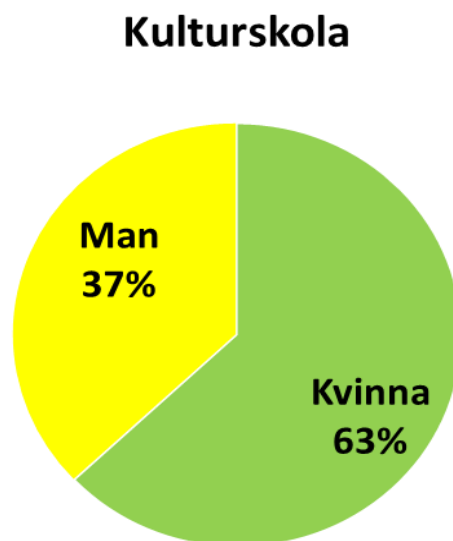
Könsfördelningen bland eleverna ser lite olika ut inom skolans olika ämnesgrupper. Inom ämnet musik är det mer jämställt. När det gäller att spela orkesterinstrument och att delta i orkester/ensemblespel är andelen pojkar högre än i andra ämnen men även här är det fler flickor än pojkar som är aktiva. Detta förhållande följer en trend i hela riket. Andelen pojkar har tyvärr minskat bland kulturskolans deltagare under en följd av år. För cirka 10 år sedan var det faktiskt i de flesta kommuner en övervikt av pojkar i ämnet musik/orkester. Siffrorna var för 10-15 år sedan ungefär omvända mot dagens siffror när det gäller ämnet musik. I Järfälla är det inom teater/drama, bild och form, dans och nycirkus betydligt fler flickor än pojkar som deltar i undervisningen.

Många kulturskolor i Sverige har under 2000-talet utvecklats till att omfatta fler ämnen och fler olika varianter på utbildning. Till exempel blir det allt vanligare med kortkurser av olika slag.

Enligt fritids- och kulturvaneundersökningen som gjordes senast år 2013 prioriterar kvinnor kultur och kulturskola mer än vad män gör.

Resursfördelning mellan kön på Järfälla Kulturskola

Så här fördelar sig resurserna mellan kön.

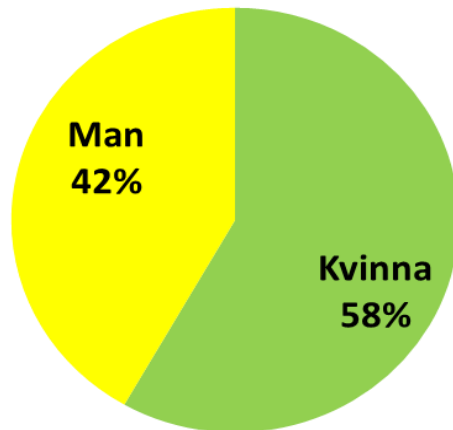

Besökare i Konsthallen

En mätning av antalet besökande gjordes i Konsthallen i Jakobsberg lördagen den 17/10 kl. 12-14. Vid tillfället var det vernissage

Så här fördelar sig besöken mellan kön.

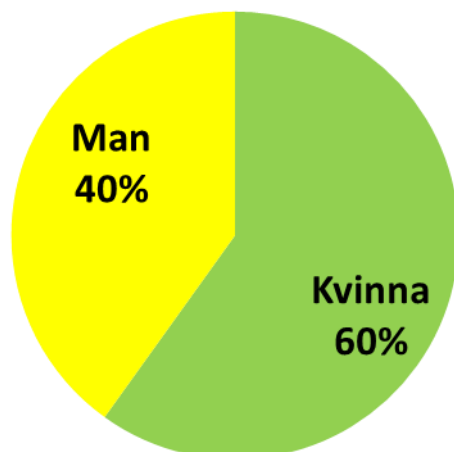
Konsthallen

Scenkonstfestival för unga

Kulturenheten genomför regelbundet en scenkonstfestival för unga. Festivalen riktar sig till yngre barn, upp till 12 år, varför det också deltar ett stort antal föräldrar som också syns i mätningen. Mätningen som redovisas nedan genomfördes lördagen den 10 oktober kl. 10-14.

Scenkonstfestival

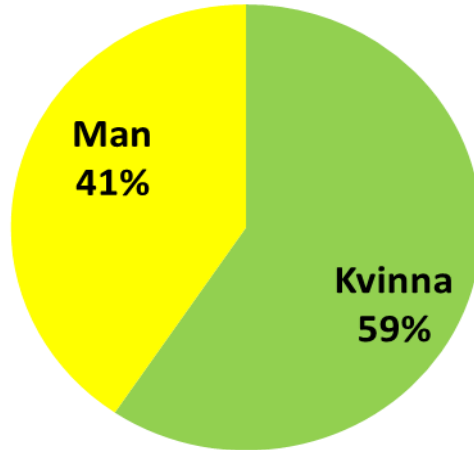

Kulturaktiviteter sammanslaget förutom kulturskola

Diagrammet visar den sammanslagna fördelningen mellan kön på kulturaktiviteter förutom kulturskola.

Kulturaktiviteter förutom kulturskola

Scenkonst + Konsthall

Idrott och fritid

Det finns en övervikt av pojkar och män som använder sig av idrotts- och friluftsbudgeten i kommunen. Detta gäller särskilt det organiserade föreningsburna utbudet.

Vid badplatserna är det en liten övervikt flickor och kvinnor och på spår och leder finns det tendenser till en högre andel flickor i de lägre åldrarna medan det är en högre andel män i vuxen ålder som använder spår och leder.

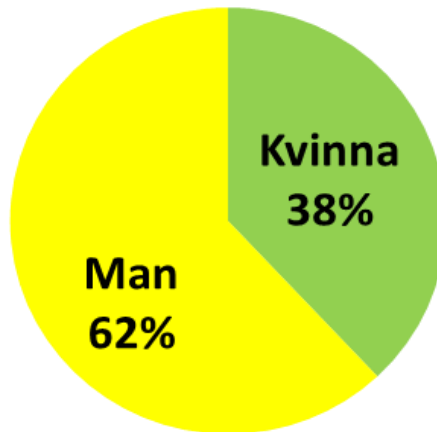
Spontanidrottsplatser av typen Kulan har i hela riket visat sig vara en satsning som slagit fel ur ett jämställdhetsperspektiv. Sådana aktivitetsplatser besöks till väldigt stor del av pojkar och män. Så är fallet även i Järfälla där två av platserna uppvisar en kraftig övervikt av andel pojkar och män. Den tredje platsen (Tallbohov) är mer jämnt fördelad, men där är det många aktiva ganska litet så det är svårt att dra några egentliga slutsatser av Tallbohovs mer jämna fördelning. Den generella slutsatsen om spontanidrottsplatser är att de måste utformas så att de på ett bättre sätt attraherar flickor och kvinnor.

Föreningsaktiviteter inom idrott (statligt LOK-stöd)

Nedanstående uppgifter är hämtade från Riksidrottsförbundets senaste statistik per kommun. Mätningen kommer att kompletteras med kommunens egen utbetalning av aktivitetsstöd som kan redovisas under februari år 2016 och avser hösten 2015. Observera att uppgifterna speglar antalet aktiviteter, inte antalet individer. Således kan en och samma individ delta i ett flertal aktiviteter. Observera att Riksidrottsförbundet mäter deltagare 7-20 år medan Järfälla kommun delar ut aktivitetsbidrag från 4-20 år.

Järfälla hade 472 499 deltagartillfällen för ungdom upp till 7-20 år. Av dessa var 177 535 flickor och 294 964 pojkar. Det vill säga ca 38 % flickor och 62 % pojkar.

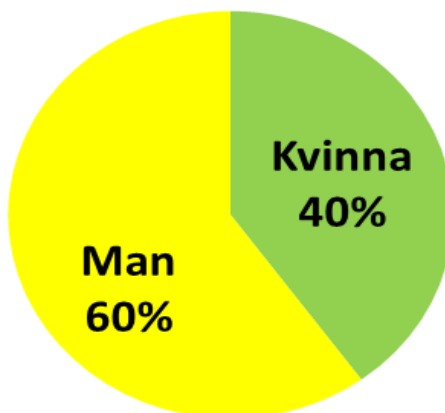
Föreningsaktiviteter inom idrott (Statligt LOK-stöd)

Simhallen

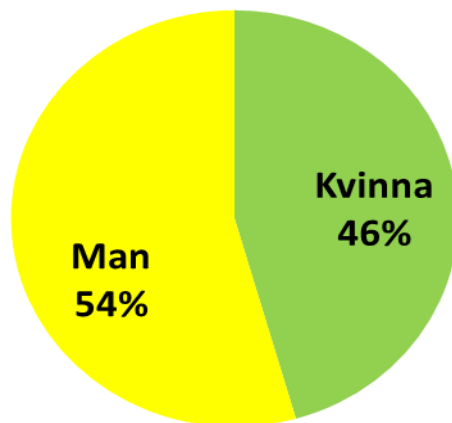
Så här fördelar sig besöken i simhallen mellan kön. Här räknas bara allmänhetens besök, inte föreningar, simskolor och liknande.

Simhallen

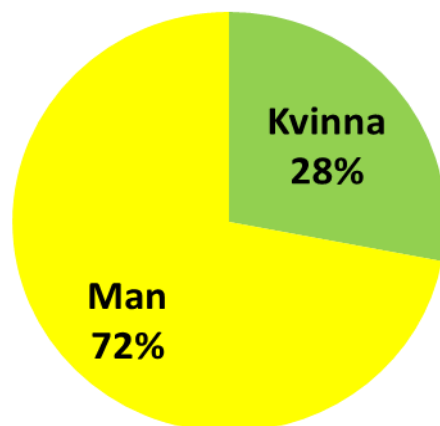
Spår och leder, icke organiserat användande

Under sommaren 2015 gjordes besöksobservationer vid alla kommunens motionsspår. Varje mättillfälle varade ungefär två timmar. Följande mätningar har gjorts; Granskog onsdagen den 1/7 kl. 17-19, Ängsjö lördagen den 4/7 kl. 14-16, Sandvik lördagen den 11/7 kl. 18-20, Kallhäll onsdagen den 15/7 kl. 12-14, Veddesta onsdagen den 22/7 kl. 09-11 och Vålberga torsdagen den 23/7 kl. 12-14. Spår och leder är, enligt fritids- och kulturvaneundersökningen, den typ av anläggning som besöks av flest individer, såväl män som kvinnor.

Motionsspår**Spontanidrottsanläggningar, icke organiserat användande**

Under sommaren 2015 gjordes korta besöksobservationer vid tre anläggningar för spontanidrott för bollsporter; Källtorp lördagen den 11/7 kl. 21, Aspås tisdagen den 14/7 kl. 18 och Tallbohov måndagen den 27/7 kl. 17.

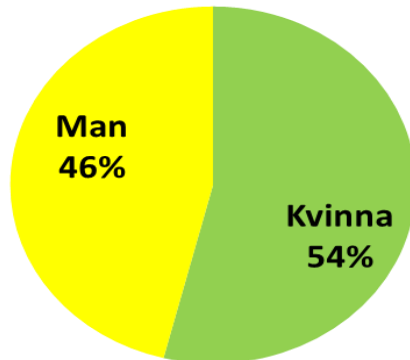
Vissa mätningar i riket har visat på ännu större skillnader än så.

Spontanidrottsanläggningar

Badplatser

Under juli 2015 genomfördes en observationsmätning på kommunens badplatser. Mätningarna gjordes under cirka två timmar per tillfälle. Resultatet kan utläsas nedan. Det förtjänar att påpekas att de varmaste och mest badvänliga dagarna i juli 2015 var alldeles i början av månaden. Detta följdes av en kyligare och mer regnig period. Följande mätningar gjordes: Bonäsbadet fredagen den 3/7 kl. 10-12, Ängsjöbadet lördagen den 4/7 kl. 11-13, Kallhällsbadet onsdagen den 15/7 kl. 10-12 och Görvälnbadet fredagen den 24/7 kl. 10-12.

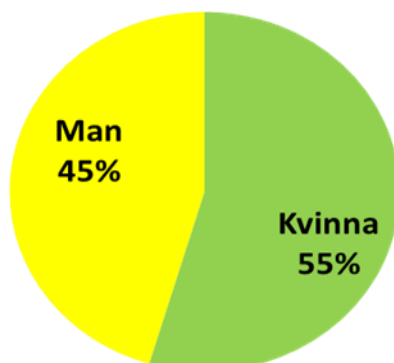
Badplatser

Sommaraktiviteter

Kommunen stöder ekonomiskt med ganska små medel olika sommaraktiviteter, bland annat vid parklekar som bedrivs på olika platser i kommunen. Förvaltningen mätte besökarna vid parklekarna under några dagar i juli 2015. Varje mätning gjordes under cirka två till tre timmar och fördelar sig enligt följande; Riddarparken vid två tillfällen måndagen den 13/7 kl. 15-17 och torsdagen den 16/7 kl. 09:30-12:30, Nibbleparken vid två tillfällen onsdagen den 1/7 kl. 14:30-16:30 och torsdagen den 2/7 kl. 11-13 samt Lilla Ulvsättra måndagen den 27/7 kl. 10-12.

Sommaraktiviteter

Järfälla Fritidsgårdar

Besökare

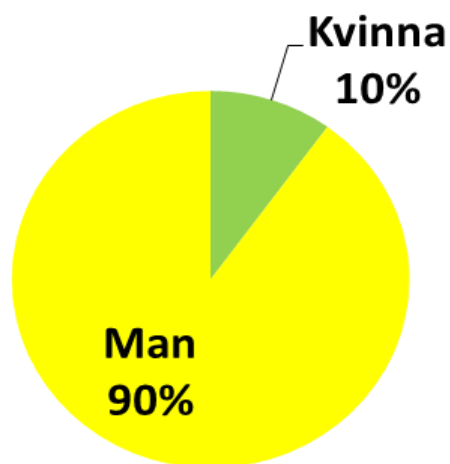
Besöksantalet mäts kontinuerligt vid fritidsgårdarna i Järfälla kommun. Det är en övervikt av pojkar som besöker fritidsgårdarna, särskilt i de äldre åldrarna. På varje fritidsgård genomförs regelbundet någon verksamhet enbart riktad till flickor.

Förvaltningen mäter besökarna uppdelade på två åldersgrupper:

1. Yngre besökare, 13-17 år. Besök i de gårdar som vänder sig till yngre barn och ungdomar i Kallhäll, Tallbohov och Viksjö.
2. Äldre besökare 17-ca max 24 som besöker ungdomscaféet Valvet i Jakobsberg.

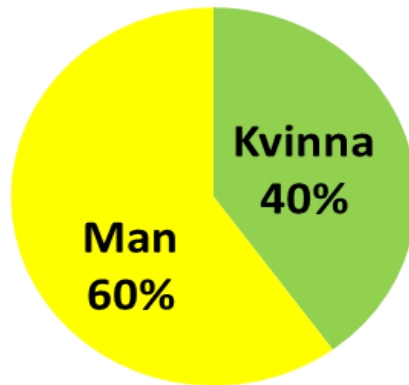
Fördelning av besök på fritidsgårdarna, äldre (Café Valvet)

Fritidsgårdar - Valvet

Fördelning av besök på fritidsgårdarna – yngre

Fritidsgårdar - yngre ej Valvet

Sammanfattning och slutsatser finns på kommande sidor.

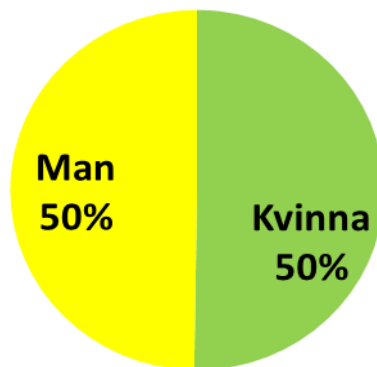
Sammanställning – besök i relation till resurser

Diagrammen nedan visar en helhetsbild av kultur-, demokrati- och fritidsnämndens verksamheter som framkommit i undersökningen. Diagrammet innehåller värden som är mätta på olika sätt. Heltäckande mätningar finns till exempel för kulturskolans elever och för låntagarna på biblioteken. Okulära, stickprovsmässiga mätningar ligger till grund för flera andra observationer. Det sammanslagna resultatet för hela förvaltningen måste därför tolkas med stor försiktighet medan de enskilda mätningarna som redovisas i dokumentet ovan har en större tillförlitlighet.

Andel besök

Detta är den sammanslagna fördelningen av besök i alla de mätta verksamheterna. I det första diagrammet är det ingen hänsyn tagen till vad de olika verksamheterna kostar.

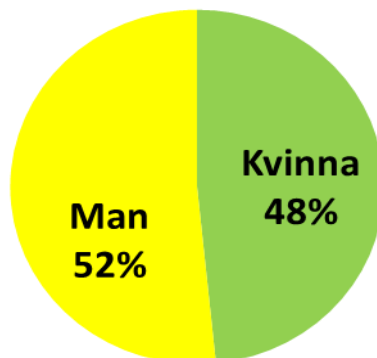
Totalt förvaltningen - ovägt

Övergripande bild av resursfördelning mellan könen

Detta visar en fördelning där kostnaderna för verksamheterna vägs in. En verksamhet som kostar mer får alltså en tyngre viktning än en som kostar mindre.

Totalt förvaltningen - vägt

Sammanfattande kommentarer

Kartläggningen visar sammantaget att flickor och pojkar använder kommunens utbud av kultur- och fritidsaktiviteter på olika sätt och olika mycket. Till exempel besöker pojkarna fritidsgårdarna i högre utsträckning än flickorna medan förhållandet för biblioteksbesök är det omvända; på biblioteket återfinns fler flickor än pojkar och fler kvinnor än män.

Undersökningen visar också att flickor och kvinnor i högre utsträckning än män och pojkar är aktiva i kulturaktiviteter av olika slag medan pojkar och män är mer aktiva inom det föreningsburna idrottslivet. Föreningarna bär ett stort ansvar för att skapa ett jämställt utbud av aktiviteter. Hur åstadkommer föreningarna en jämnare könsfördelning? Även om idrotten är en mycket viktig del av barn och ungdomars fritidsintressen som inte ska underskattas så kan det finnas även andra lika viktiga fritidsintressen att beakta. Det sker dock framsteg. Andelen flickor i det föreningsburna idrottslivet har ökat ett antal år och fortsätter att öka. Det är trots detta en bit kvar till en jämställd fördelning.

Kulturskolan uppvisar en övervägande andel flickor. Inom kulturskolornas i Sverige verksamhet har också andelen pojkar som är aktiva minskat under en följd av år. Vad krävs för att göra kulturskolornas verksamhet mer attraktiv för pojkar?

Torbjörn Neiman, kultur- och fritidsdirektör

Torbjörn Englund, förvaltningsekonom

Bo Majling, programchef

Ulla Eriksson, utredare/nämndsekreterare